

Utbildningsinspektion i Erikslunds skola, förskoleklass och grundskola årskurs 1-5 samt obligatorisk särskola

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Erikslunds skola	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	36
Förskoleklass	42
Grundskola	205
Obligatorisk särskola	6
Skolbarnsomsorg	132

Antalet barn/elever är skolans egna uppgifter.

Utbildningen vid Erikslunds skola omfattar förskoleklass till och med årskurs 5 samt obligatorisk särskola för årskurserna 7 till 10. I anslutning till skolan finns även skolbarnsomsorg och förskola. Skolbarnsomsorgen har inte inspekterats vid detta tillfälle och förskoleverksamheten inspekteras utifrån skolhuvudmannens ansvarstagande (se kommunrapporten).

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i arbetslag. I varje arbetslag finns en arbetslagsledare, som tillsammans med skolans rektor, biträdande rektor, en speciallärare samt en representant vardera för skolbarnsomsorgen och förskolan utgör skolans ledningsgrupp. Personalen i den obligatoriska särskolan bildar ett eget arbetslag.

Skolbyggnaden uppfördes 1974 och är belägen i ett bostadsområde med enfamiljshus. Majoriteten av eleverna i skolan bor i närområdet. Den obligatoriska särskolan är inrymd i en separat byggnad som är belägen ett par hundra meter från Erikslundsskolan. Två av eleverna i den obligatoriska särskolan kommer från andra kommuner.

Genomförandet av inspektionen i Erikslund

Skolverket sände den 5 maj 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Erikslunds skola har bestått av Lee Gleichmann och Tommy Bucht. Besök i Erikslunds skola genomfördes den 5 oktober samt 14 oktober 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Erikslund, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information

om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljnings-system eller finns publicerat på annat sätt.

I Erikslunds skola genomfördes formella intervjuer med tillförordnad rektor, tillförordnad biträdande rektor, lärare, elever samt föräldrar. Lektioner/arbetspass från förskoleklass till årskurs 5 samt den obligatoriska särskolan besöktes.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Inspektionen av Erikslunds skola visar att skolan arbetar aktivt med att förankra läroplanens mål avseende normer och värden. Skolan använder bland annat sin pedagogiska profil, kommunikation, för att göra eleverna medvetna om den sociala kommunikationens betydelse för demokratiutveckling. De elever inspektörerna intervjuar och samtalar med ger uttryck för att det är viktigt att vara en god kamrat och respektera varandra samt ger konkreta exempel på hur skolan arbetar med olika övningar i konfliktlösning och kamratskap i klasserna. Det är framför allt genom samverkansorganen för elevinflytande i Erikslunds skola, elevråd och klassråd, som eleverna får kännedom om demokratins grundläggande principer. Exempel på områden där elevernas engagemang och inflytande givit konkreta avtryck i skolvardagen, är utformningen av de gemensamma trivselreglerna. Andra frågor som elevrådet har engagerat sig i är lokalvårdsfrågor samt skolmåltiderna. Även i den obligatoriska särskolan är implementeringen av skolans värdegrund ett prioriterat område. Med utgångspunkt i elevernas förmåga försöker personalen på olika sätt stärka elevernas sociala och kommunikativa färdigheter i samspelet med andra.

Läroplanen föreskriver att skolan skall främja elevernas förståelse för andra människor och utveckla deras förmåga till etiska ställningstaganden. Vidare skall skolan aktivt sträva efter att eleverna utvecklas till toleranta och ansvarstagande samhällsmedborgare, som i ord och handling visar respekt för andra människors egenvärde och rättigheter. Inspektörerna finner att resultatet av skolans arbete kring normer och värden bedrivs i läroplanens anda.

Eleverna i Erikslunds skola trivs och är överlag trygga. Detsamma gäller för eleverna i den obligatoriska särskolan. Relationerna mellan elever och lärare präglas med få undantag av öppenhet och samförstånd. I samtal med eleverna och i skolans egna utvärderingar framstår elevernas motivation och lust att lära som

stark. I läroplanen anges att skolan skall sträva efter att eleverna utvecklar lust att lära. Skolan skall även verka för att eleverna känner trygghet i skolan. Inspektörerna bedömer att Erikslunds skola lyckas väl i dessa avseenden.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att resultatet av skolans arbete med normer och värden är gott.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I inspektionen framkommer att skolans arbetsformer är varierade och att eleverna relativt ofta ges tillfälle att välja ifall de vill arbeta på egen hand eller i olika gruppkonstellationer. Lärarna söker på skilda sätt främja elevernas förmåga att både ta ansvar för och att bedöma sitt eget lärande. Trots att skolans strävan inom detta område ligger i linje med vad som anges i läroplanen, visar inspektionen att målen för utbildningen inte är allmänt kända av eleverna.

Skolan skall enligt läroplanen ge eleverna förutsättningar att nå de uppställda målen i grundskolan. Erikslunds skola följer systematiskt upp elevernas kunskapsutveckling. Detta arbete sker i samverkan mellan skolans speciallärare och ansvariga lärare i respektive arbetslag. Skolan använder sig bland annat av det diagnosmaterial för läs- och skrivutveckling som kommunen sammanställt. Diagnoser används också regelbundet i matematik. Resultaten av de nationella proven 2003 för årskurs 5 visar att 96 procent av eleverna når upp till målen i svenska och matematik, medan motsvarande siffra för engelska är 92 procent. För de elever som inte nått upp till målen i de olika ämnena, har skolan gjort en analys och vidtagit särskilda stödåtgärder. I den obligatoriska särskolan dokumenteras elevernas kunskapsutveckling fortlöpande och elevernas individuella utvecklingsplaner modifieras utifrån aktuell utvecklings- och kunskapsnivå.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans kunskapsresultat är bra. Skolan bör dock verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med målen i ämnena.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Samverkan i skolmiljön

Erikslunds skola har flera organ för samverkan med föräldrar och elever. När det gäller elevsamverkan utgör klassråden och elevrådet de främsta samverkansorganen. Klassråd genomförs som regel varje vecka och elevrådet sammanträder cirka två gånger per månad. I elevrådet medverkar även vuxenrepresentanter från skolan. Dessa har till uppgift att inledningsvis stödja och handleda elevrådet, så att fungerande strukturer utvecklas. Därefter intar dessa en mer tillbakadragen position och iakttar hur arbetet i elevrådet fortlöper.

I inspektionen framkommer att eleverna både får ta eget ansvar och kan påverka utbildningen. Samtidigt finner inspektörerna att elevernas medvetenhet om vikten av att påverka inte är allmänt etablerad hos eleverna. Personalen i den obligatoriska sarskolan framhåller att arbetet med att utveckla och stärka elevernas ansvarstagande i skolan är en viktig del i verksamheten. Enligt läroplanen skall alla som verkar inom skolan främja elevernas förmåga och vilja att ta ansvar samt utöva inflytande i skolverksamheten. Med utgångspunkt i detta bedömer inspektörerna att Erikslunds skola bör utveckla elevernas inflytande på undervisningen.

Föräldrasamverkan sker dels på individ- och klassnivå, dels på en mer skolövergripande nivå. På individnivå är det framför allt i utvecklingssamtalen som föräldrar får möjlighet att diskutera och analysera frågor rörande den enskilda elevens kunskapsutveckling och skolsituation. Samverkan på individnivå sker också via e-post, telefonkontakt eller i andra mötesformer mellan lärare, elev och föräldrar. Den vanligaste samverkansformen på klassnivå är föräldramöten, som genomförs cirka två gånger per läsår. Däremellan förekommer också gemensamma aktiviteter i klassen där föräldrarna är delaktiga. ”Hembrev” (brev som ansvarig klasslärare skickar till föräldrar för att informera om exempelvis aktuella klassaktiviteter) eller annan typ av informationsmaterial mellan skola och hem är ytterligare exempel på samverkan mellan lärare och föräldrar. På skolnivå är föräldrarådet det främsta organet för samverkan. Föräldrarådet, som består av två representanter per klass och företrädare från skolan, sammanträder i genomsnitt fem gånger per läsår. I föräldrarådet informeras t.ex. om skolans organisation och verksamheten.

Både personal och föräldrar i den obligatoriska sarskolan beskriver i intervjuer samverkan mellan hem och skola som mycket god. Kontakterna mellan perso-

nalen och föräldrarna är täta och innefattar även samverkan med andra personer som är delaktiga i arbetet med eleverna såsom exempelvis sjukgymnast. Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin eller oftare om behov finns och utgår bland annat från den individuella utvecklingsplan som varje elev har. Även elevernas individuella scheman diskuteras liksom skolsituationen i stort.

Författningarna slår fast att skolverksamheten skall utvecklas i samverkan med elevernas vårdnadshavare. Eleverna skall stegvis ges ökat inflytande över sin utbildning, och ta eget ansvar för denna och sin skolmiljö. Skolans uppdrag är att tillsammans med elevernas vårdnadshavare borgen för att eleverna får goda förutsättningar för utveckling och lärande. Inspektionen i Erikslunds skola visar att klassråden generellt fungerar bra och att elevrådets arbete är prioriterat av elever, lärare och skolläda. Föräldrarådet är ett uppskattat forum av de föräldrar som deltar, men informationen från föräldrarådet till övriga föräldrar i skolan har brister. Föräldrar uttrycker också ett missnöje med bristfällig information från skolan, rörande förändringar av skolans ledningsfunktion. Inspektörerna bedömer att skolan lever upp till författningarnas krav på samverkan med eleverna och föräldrarna men att rutinerna för information mellan skolan och föräldrarna bör utvecklas. Detta gäller dock inte för den obligatoriska särskolan där inspektörerna bedömer att såväl samverkan mellan personalen och föräldrarna som rutinerna för information mellan skolan och föräldrarna fungerar väl.

Arbetet mot kränkande behandling

Enligt författningarna skall skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling samt följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram inom detta område. Erikslunds skola verkar aktivt för att skapa en god psykosocial miljö för eleverna. I skolan finns olika kamratstödssystem som syftar till att förebygga och upptäcka kränkande behandling. Exempel på sådana insatser är s.k. raststödare ("rastgänget" alternativt "rastänglarna") vars huvudsakliga uppgifter är att se till så att ingen elev hamnar utanför gemenskapen under rasterna. I vissa klasser använder man sig av s.k. hemliga kompisar. Detta innebär att en elev i hemlighet bryr extra mycket om en kamrat under en period, allt i syfte att stärka kamratskap och motverka kränkande behandling. Trots dessa insatser erfar inspektörerna att enstaka fall av kränkande behandling förekommer.

I Erikslunds skola finns ett handlingsprogram mot kränkande behandling. Detta är emellertid inte allmänt känt, eller i tillräckligt hög grad förankrat, hos elever och föräldrar. Såväl intervjuer med elever och föräldrar som skolans egna utvärderingar visar att det råder en osäkerhet kring hur skolan hanterar fall av kränkande behandling. Handlingsprogrammet mot kränkande behandling omfattar inte heller alla typer av kränkande behandling av elever eller situationer då vuxen kränker elev. Inspektörerna finner att Erikslundsskolans arbete mot kränkande behandling håller god kvalitet, men att skolan bör revidera sitt handlingsprogram mot kränkande behandling så att det omfattar alla typer av kränkningar av elever samt situationer då vuxen kränker elev. Skolans handlingsprogram mot kränkande behandling bör också göras känt för och förankras hos eleverna.

Skolhälsovård och elevhälsa

I skollagen fastslås att skolhälsovård skall anordnas och att skolhälsovården i första hand skall vara förebyggande. Inspektionen visar att skolhälsovården i Erikslunds skola till sin inriktning och omfattning är författningsenlig. Den obligatoriska särskolan har även tillgång till dietist och sjukgymnast.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att Erikslunds skola har organ för elev- och föräldrasamverkan samt att skolan arbetar aktivt med att förebygga och motverka kränkande behandling. Den psykosociala miljön i skolan bedöms av inspektörerna som god, även om enstaka fall av kränkande behandling förekommer. I inspektionen framkommer emellertid att elevernas medvetenhet om vikten av att påverka inte är allmänt etablerad hos eleverna. Skolan bör därför förbättra elevernas möjligheter till inflytande på utbildningen.

Inspektörerna konstaterar också att skolans handlingsprogram mot kränkande behandling inte omfattar alla typer av kränkningar av elever eller situationer då vuxen kränker elev. Skolan bör därför revidera sitt handlingsprogram mot kränkande behandling så att det omfattar alla typer av kränkningar av elever samt situationer då vuxen kränker elev. Skolans handlingsprogram mot kränkande behandling bör också göras känt för och förankras hos eleverna.

I inspektionen framkommer även att informationskanalerna mellan föräldrarådet och föräldrarna, respektive mellan skolledning och föräldrar inte fungerar tillfredsställande. Rutinerna för information mellan skolan och föräldrarna bör därför utvecklas.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktar mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Organisering och genomförande av undervisningen

Undervisningen i Erikslunds skola reflekterar läroplanens syn på kunskap och följer de mål som anges i läroplanen. Skolans arbete med portfoliomethodik är ett exempel på hur läroplanen omsätts i skolverksamheten¹. Centrala utgångspunkter i skolans tillämpning av portfoliomethodiken är att de kunskaper eleverna tillägnar sig skall ha en personlig betydelse för varje enskild elev samt att eleven tydligare skall kunna följa sin egen kunskapsutveckling. Arbetslagens

¹ Portfolio är en metod som syftar till att stärka elevernas förmåga att ta ansvar för sitt eget lärande, genom att träna dem i att dokumentera, analysera och utvärdera skolarbetet.

gemensamma ansvar för planeringen av undervisningen i de olika klasserna och deras samverkan kring eleverna, är ytterligare ett exempel på hur läroplanens grundläggande tankar kommer till uttryck i Erikslunds skola. Inspektionen visar att organiseringen av undervisningen överlag är flexibel och att eleverna i relativt stor utsträckning får välja arbetsformer. Ett vanligt tillvägagångssätt i undervisningen är att eleverna först arbetar med gemensamma, obligatoriska kunskapsblock och därefter får möjlighet att arbeta mer fritt och utforskande på egen hand.

I den obligatoriska särskolan tillämpas så kallad tydliggörande pedagogik hämtat från TEACCH-programmet som är särskilt avpassat för personer med autism². Arbetssättet bygger på att varje elev har en individuell utvecklingsplan som regelbundet följs upp och revideras. Utvecklingsplanen innefattar även arbets-scheman som noggrant anger de olika arbetsmomenten under skoldagen. En central aspekt i tydliggörande pedagogik är arbetet med visuellt stöd som används för att underlätta och förstärka elevernas lärande av olika färdigheter och kunskaper. Konkret innebär detta att personalen tydliggör för eleven var i rummet eller miljön något skall eller förväntas ske, när i tid de olika aktiviteterna infaller, hur länge och hur mycket eleven skall arbeta med en viss uppgift och vad som kommer hända efter att en viss aktivitet har avslutats. Stor vikt läggs vid att främja och stärka elevernas förmåga till självständigt arbete. Syftet är bland annat att öka eleverna självkänsla.

Författningarna anger att undervisningen skall organiseras med utgångspunkt i läroplanens mål och de enskilda elevernas behov och förutsättningar. Vidare skall skolan främja elevernas lust att lära samt deras förmåga att både vilja och kunna ta ansvar för sin utbildning. Inspektörerna bedömer att undervisningen i Erikslunds skola organiseras i enlighet med vad som anges i författningarna.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Skolans insatser för elever i behov av särskilt stöd administreras och utförs i huvudsak av skolans speciallärare. Dessa har ett nära samarbete såväl med ansvariga lärare i arbetslagen som med skolans rektor. Speciallärarna möter regelbundet arbetslagen för att diskutera elever i behov av särskilt stöd, utformning av skriftliga åtgärdsprogram samt resursfördelning. Vid behov finns också möjlighet för arbetslagen att få handledning av skolans psykolog. Därefter återkopplar speciallärarna till rektor och elevvårdsgruppen (EVG), som fattar beslut om nödvändiga åtgärder. Samråd med föräldrar kring åtgärdsprogram sker vanligtvis genom så kallade behovssamtal, där ansvarig klasslärare och/eller speciallärare deltar, eller i samband med utvecklingssamtalen där även elever närvarar. I intervjuer med föräldrar samt i skolans egna utvärderingar framkommer att föräldrarna är mycket nöjda med skolans arbete med särskilt stöd och skriftliga åtgärdsprogram. Inspektionen visar att Erikslundsskolans arbete med särskilda stödåtgärder och samverkan med elever och föräldrar, håller god kvalitet samt motsvarar de krav författningarna ställer.

² TEACCH är en förkortning för Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped Children och kommer ursprungligen från USA.

Uppföljning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling

Uppföljning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling baserar sig bland annat på elevarbeten (exempelvis portfolio), ett omfattande diagnostiskt material, prov och observationer. Merparten av detta uppföljnings- och bedömningsarbete fokuserar på ämnena svenska, engelska och matematik. Exempelvis omfattar portfolioarbetet i dagsläget endast dessa ämnen. I utvecklingssamtalen som genomförs två gånger per läsår får elever, lärare och föräldrar möjlighet att tillsammans diskutera den enskilda elevens lärande och kunskapsutveckling. Inspektörerna bedömer att skolans arbete i detta avseende fungerar väl inom ämnena svenska, engelska och matematik, men konstaterar samtidigt att skolans arbete med uppföljning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling i andra ämnen än svenska, engelska och matematik bör utvecklas.

Samverkan och öppenhet

I inspektionen framkommer att studiebesök eller annan typ av samverkan med närsamhället inte är särskilt vanligt förekommande i Erikslunds skola. Läroplanen anger att skolan skall samverka med omvärlden, bland annat i syfte att berika elevernas utbildning. Denna samverkan kan exempelvis handla om att etablera kontakter med arbets-, kultur- och föreningsliv i närsamhället. Inspektörernas bedömning är därför att skolans kontakter med arbets-, kultur- och föreningsliv samt närsamhället i övrigt bör utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att de arbetssätt som tillämpas i Erikslunds skola överlag ger goda förutsättningar för eleverna att nå de mål som anges i läroplanen. Inspektörerna konstaterar att skolans arbete med uppföljning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling i ämnena svenska, engelska och matematik fungerar väl, men att skolans arbete med uppföljning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling i andra ämnen än svenska, engelska och matematik bör utvecklas. Skolans bör också utveckla kontakterna med arbets-, kultur- och föreningsliv samt närsamhället i övrigt.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

Erikslunds skola har inte haft någon ordinarie rektor i tjänst sedan våren 2003. Rekryteringen av ny rektor har dragit ut på tiden, vilket fått till följd att skolans styrning inte fungerat helt tillfredsställande. Olika temporära lösningar har därför prövats för att komma tillrätta med ledningsfrågan. Både personal och för-

äldrar uttrycker att det i dagsläget inte finns någon ansvarig i skolan med ett helhetsperspektiv på verksamheten. I intervjuer med personal i den obligatoriska särskolan framkommer att medarbetarna i denna enhet varken känner sig delaktiga i den övriga skolverksamheten eller tycker att de har fått tillräckligt stöd från skolans ledning. Bland skolans elever råder stor oklarhet kring vem som är rektor. Ny rektor för skolan är emellertid utsedd och tillträde beräknas ske vid årsskiftet 2005.

För närvarande leds verksamheten i Erikslunds skola av en tillförordnad rektor samt tillförordnad biträdande rektor, som båda har motsvarande uppdrag i en angränsande kommunal skola. De dagliga kontakterna med personalen sköts framför allt av biträdande rektor, som tjänstgör på halvtid i skolan. Biträdande rektor leder även arbetet i EVG och elevvårdskonferenserna (EVK). Erikslundsskolans ledningsgrupp består av rektor, biträdande rektor, en speciallärare, två lärare (och tillika arbetslagsledare) och en representant vardera för skolbarnsomsorgen och förskolan. Ledningsgruppen sammanträder en gång per vecka, samt vid ett par heldagstillfällen varje termin. I ledningsgruppen tillämpas ett remissförfarande, som innebär att alla förslag till förändringar först skickas ut på remiss till arbetslagen, innan formella beslut fattas. Inspektörerna uppfattar beslutsgången mellan ledningsgruppen och arbetslagen som tydlig.

I författningarna står att rektor både skall fungera som pedagogisk ledare och utveckla verksamheten i enlighet med nationella mål och riktlinjer. Inspektörerna bedömer att den nuvarande lösningen med en tillförordnad rektor och tillförordnad biträdande rektor visserligen fungerar hjälpligt men att skolans långsiktiga pedagogiska utvecklings- och kvalitetsarbete till dels har avstannat på grund av bristande kontinuitet i ledningen. Författningarna anger också att rektor skall vara ledamot av elevvårdskonferensen. I inspektionen framkommer att rektor visserligen är insatt i de frågor som behandlas i elevvårdskonferensen, men inte själv deltar regelbundet. Inspektörerna bedömer därför att rektor inte kan anses vara ledamot av elevvårdskonferensen. Detta står inte i överensstämmelse med grundskoleförordningens krav att rektor skall vara ledamot av elevvårdskonferensen. Kritik riktas därför mot skolan på denna punkt i inspektionen.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Kvalitetsarbetet i Erikslunds skola innefattar bland annat fortlöpande uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling, enkätundersökningar bland elever och föräldrar samt deltagande i ett interkommunalt observatörsprojekt. Skolans arbete med uppföljning och utvärdering är enligt inspektörernas bedömning överlag av god kvalitet.

I skolans senaste kvalitetsredovisning återfinns dels en presentation av hur verksamheten är organiserad, dels en kortfattad redogörelse av resultat- och måluppfyllelse för föregående verksamhetsår. Av kvalitetsredovisningen framgår att verksamhetsmålet för år 2004 är att skolans arbetssätt skall utgå från ett miljöperspektiv. I en bilaga till kvalitetsredovisningen finns även Erikslundsskolans arbetsplan. Denna avser läsåret 2003/2004, varför inspektörerna har svårt att bedöma om de verksamhetsmål som anges i arbetsplanen, fortfarande är aktuella eller ej. Kvalitetsredovisningen har i huvudsak sammanställts av en

tidigare tillförordnad rektor. Varken kvalitetsredovisningen eller arbetsplanen är dock allmänt kända av skolans elever och föräldrar.

Författningarna kräver att skolan årligen upprättar en kvalitetsredovisning. I författningarna fastslås också att skolan skall ha en arbetsplan. Arbetsplanen skall utarbetas i samråd med skolans personal, elever och föräldrar samt beslutas av rektor. Inspektörernas bedömning är att Erikslundsskolans kvalitetsredovisning är av godtagbar kvalitet och motsvarar författningarnas krav. Däremot bedömer inspektörerna att skolans arbetsplan bör utvecklas så att det tydligare framgår hur skolan avser att arbeta med elevernas lärande för att nå målen för utbildningen. Skolan bör också utveckla elevernas och föräldrarnas delaktighet i arbetet med arbetsplanen.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att skolans nuvarande tillförordnade rektor tar ett övergripande ledningsansvar för verksamheten, men att den bristande kontinuiteten i rektorsfunktionen det senaste året varit till förfång för skolans utveckling. Inspektörerna bedömer att det framför allt är skolans långsiktiga pedagogiska utvecklings- och kvalitetsarbete som blivit lidande. I inspektionen framkommer även att skolan arbetar aktivt med kvalitetssäkrings- och uppföljningsarbete. Detta arbete bedöms av inspektörerna vara av god kvalitet.

Skolan bör emellertid utveckla arbetsplanen så att det tydligare framgår hur skolan avser att arbeta med elevernas lärande för att nå målen för utbildningen. Skolan bör också utveckla elevernas och föräldrarnas delaktighet i arbetet med arbetsplanen.

I inspektionen framkommer att skolans tillförordnade rektor inte deltar regelbundet i elevvårdskonferenserna. Inspektörerna bedömer därför att rektor inte kan anses vara ledamot av elevvårdskonferensen. Detta står inte i överensstämmelse med grundskoleförordningens krav att rektor skall vara ledamot av elevvårdskonferensen. Kritik riktas därför mot skolan på denna punkt.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Tillgång till verksamhet/utbildning

I inspektionen framkommer att skolan erbjuder elevens val och att elevernas kunskaper om vad elevens val egentligen innefattar varierar både inom och mel-

lan olika klasser. Enligt författningarna skall ett visst antal timmar avsättas för elevens val. Vidare skall elevens val ge möjlighet till breddning eller fördjupning av elevernas kunskaper, inom ett eller flera ämnesområden. Inspektörernas bedömning är att skolan bör för eleverna förtydliga den del av utbildningen som utgör elevens val.

Av inspektionen framgår att utbildningen i Erikslunds skola är avgiftsfri. Ett undantag är dock den utflykt skolan årligen genomför till en stenåldersby med vissa klasser. Föräldrarna bidrar här med medel till utflyktskostnaden. Författningarna anger att grundskoleutbildningen skall vara avgiftsfri för eleverna och att endast obetydliga kostnader för eleverna får förekomma. Den summa som föräldrarna bidrar med till nämnda utflykt bedöms av inspektörerna inte som obetydlig och står därmed i motsättning till författningarnas krav.

Information om utbildning

Information om utbildningen i Erikslunds skola finns tillgänglig på skolans hemsida. Den obligatoriska särskolan finns dock inte omnämnd på skolans hemsida utan endast på kommunen hemsida. Skolan informerar även föräldrarna regelbundet brevledes, via e-post eller i det s.k. Erikslundsbladet, som är ett skolgemensamt nyhetsblad. Elever och föräldrar är till övervägande delen nöjda med både de informationskanaler som finns inom skolan, och med den information om utbildningen som skolan för ut. Som tidigare påpekats under avsnittet Arbetsmiljö och samverkan, finns emellertid ett missnöje bland föräldrarna med skolans bristande information i samband med förändringar av rektorsfunktionen. På det stora hela bedömer inspektörerna att skolans information om utbildningen är av god kvalitet och lättillgänglig för elever och föräldrar.

Sammanfattningsvis framkommer i inspektionen att eleverna i Erikslunds skola oberoende av kön, socioekonomiska förhållanden och bostadsort har tillgång till den utbildning de har rätt till. Inspektionen visar också att skolans informationsarbete till övervägande delen fungerar bra. Skolan bör dock för eleverna förtydliga den del av utbildningen som utgör elevens val. Slutligen konstaterar inspektörerna att skolan tar ut avgifter för inslag i utbildningen. Denna avgift bedöms av inspektörerna inte som obetydlig och står därmed i motsättning till författningarnas krav. Skolan bör se över avgifter och kostnader för elevernas utbildning så att det överensstämmer med skollagens krav på en avgiftsfri utbildning.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Personalens kompetens och kompetensveckling

Personalen i Erikslunds skola har generellt lång yrkeserfarenhet och en utbildning som är avsedd för den undervisning de huvudsakligen bedriver. Både i skolans egna enkätundersökningar och i inspektionen framkommer att elever och föräldrar överlag är nöjda med skolans lärare. Utöver det kompetensutvecklingsprogram som Täby kommun tillhandahåller, har personalen stora möjligheter att själva föreslå och välja kompetensutveckling. Inspektörerna bedömer att Erikslundsskolan lever upp till de krav författningarna ställer i detta sammanhang.

Läromedel, pedagogiska material, utrustning och lokaler

I författningarna anges att skolans lokaler skall vara ändamålsenliga och att den utrustning som finns i skolan skall vara anpassad för en tidsenlig utbildning. De läromedel och det övriga material som används i Erikslundsskolan är anpassade till undervisningen och i godtagbart skick. I skolan finns också ett bibliotek som används regelbundet. Den obligatoriska särskolan använder i stor utsträckning läromedel som personalen själva producerar. De lokaler som den obligatoriska särskolan är inrymd i har tidigare använts till förskoleverksamhet och är därför anpassade främst för barn i förskoleåldern. Detta får till konsekvens att lokalerna inte alltid fungerar helt optimalt för eleverna. Trots att skolans lokaler är något slitna och saknar arbetsplatser för lärarna, är de på det stora hela funktionella samt anpassade för elever med funktionshinder.

Inspektörerna bedömer att skolans läromedel och lokaler uppfyller författningarnas krav. Vidare gör inspektörerna bedömningen att lokalerna ger goda förutsättningar för eleverna att känna trygghet i skolmiljön.

Sammanfattningsvis finner inspektörerna att skolans personal generellt har en utbildning som överensstämmer med den undervisning de ansvarar för, och att möjligheterna till kompetensutveckling är goda för personalen. I inspektionen framkommer att Erikslundsskolans resurser avseende läromedel och övrigt material uppfyller författningarnas krav.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Erikslund skola övergripande är av god kvalitet och ligger väl i linje med de nationella bestämmelserna och utbildningsmålen. Skolan uppvisar ett gott resultat vad gäller områdena normer och värden och kunskaper. Inspektionen visar att arbetet med elevråd och klassråd är prioriterat i skolverksamheten liksom arbetet med att skapa en god psykosocial miljö för eleverna. Inspektörerna finner att skolans arbete med särskilda stödåtgärder och samverkan med elever och föräldrar i dessa frågor håller god kvalitet.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

Kunskaper

- Skolan bör verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med målen i ämnena.

Arbetsmiljö och samverkan

- Skolan bör förbättra elevernas möjligheter till inflytande på utbildningen.
- Skolan bör revidera sitt handlingsprogram mot kränkande behandling så att det omfattar alla typer av kränkningar av elever samt situationer då vuxen kränker elev.
- Skolans handlingsprogram mot kränkande behandling bör göras känt för och förankras hos eleverna.
- Rutinerna för information mellan skolan och föräldrarna bör utvecklas.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Skolans uppföljning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen utom svenska, engelska och matematik bör utvecklas.
- Skolans kontakter med arbets-, kultur- och föreningsliv samt närsamhället i övrigt bör utvecklas.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Skolans arbetsplan bör utvecklas så att det tydligare framgår hur skolan avser att arbeta med elevernas lärande för att nå målen för utbildningen.
- Skolans bör utveckla elevernas och föräldrarnas delaktighet i arbetet med arbetsplanen.
- Rektor bör delta i elevvårdskonferensen i större omfattning.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

- Skolan bör för eleverna tydliggöra den del av utbildningen som utgör elevens val.
- Skolan bör se över avgifter och kostnader för elevernas utbildning så att det överensstämmer med skollagens krav på en avgiftsfri utbildning.

Datum
2005-09-02

Ort
Stockholm

Lee Gleichmann
Tommy Bucht